

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Contractu Et Sacramento Matrimonii

Bosco, Jean a

Lovanii, 1678

Concl. VII. Si Ordinarius neget dispensationem debitam in denuntiationibus, non hoc ipso censetur concessa. Ordinarius alterius contrahentium potest dispensare cum utroque.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73432)

tis facerem sacrum pro alio, tamen ipsi obligarem ad eleemosynam tertio conferendam in poenam delicti; secus si per viam gratiarum actionis.

203. *Resolutio finalis.*
Hæc dicta sint disputationis causâ. Resolvendo autem dico: quando aliunde adest iusta causa dispensationis, sive sit debita dispensatio, sive voluntaria, existimo in casu proposito, id est, quando dispensatur in denuntiationibus, nihil oneris esse imponendum, sive per modum contractûs & pretii, de quo nemo dubitat, sive per modum gratiarum actionis; sed ad summum per modum poenitentiae pro peccato commisso.

Dixi consulto: *Quando aliunde adest iusta causa*: quia si causa allegata se sola non sufficiat, possit pro supplemento imponi pecuniaria compensatio in sumptus publicos. Sic videmus Pontificem aliquando dispensare in impedimentis Matrimonii, v. g. in consanguinitate, quando gradus aliquantum est remotus, absque alicujus causæ allegatione, quàmquam nec tunc dispenset absque causa. Tunc enim copiosior pecuniaria compositio exigitur ab eo, cui est dispensatio indulgenda: atque ea est ad sumptus publicos. Quæ utique sufficiens atque iusta causa reputatur dispensandi in gradibus; non ita proquinquis.

204. *Probatio à simili in indulgentiis.*
Sicut Indulgentias universas, in Diplomatum concessas, quæ, secundum Omnes, iustam causam expostulant, iustas reddit eleemosyna pecuniaria, contributa per accipientem Diploma, convertenda in belli contra impiissimos Turcas ac alios infideles subsidium, aut alios sumptus publicos. Id enim valde bono communi confert. Ita Sanchez lib. 8. disp. 19. n. 35.

Ergo similiter in casu proposito, compositio pecuniaria possit esse vel totalis, vel partialis causa dispensandi in denuntiationibus. Quæ enim ratio disparitatis?

Sed progrediamur ad alia. Quæro: quid si Ordinarius nolit dispensare, ubi & quando non solum possit, sed deberet dispensare? Responderet:

CONCLUSIO VII.

Si Ordinarius neget dispensationem debitam in denuntiationibus, non hoc ipso censetur concessa. Ordinarius alterius contrahentium potest dispensare cum utroque.

205. *Petitio dispensationis*
Non loquor de dispensatione indebita seu omnino voluntaria; quia certum mihi est, quod tali casu maneat obligatio le-

gis; cum nupiam in iure expressum sit, potentem dispensationem in aliqua lege, hoc ipso dispensatum esse, quod subest iusta causa dispensandi; sive Superior velit, sive nolit dispensare. Sine autem tali pure, non probatur, tali casu cessare legem seu obligationem legis?

Nonne dispensatio actus jurisdictionis est? Et quo fundamento, si dispensatio potest auferat obligationem legis? Nuncquid petitio actus jurisdictionis? Porro quid dispensatione, si sola iusta causa dispensationem exculare potest?

209. *Probatio ex illis, in quibus dicitur quod non tenentur*
Nihilominus docent Aliqui apud Sanchez sup. n. 26. quando est causa iusta dispensandi, si non sit Episcopi copia, petita licentiam, absque legitima causa deest, potest posse contrahi absque denuntiationibus, & inter has causas numerantur: *secunda* est, quando aliquibus vel deest copia, vel deest iugium, & timetur impedimentum, sive deest, quando concubinari in contractibus, ut videntur poenam, *tertia* est, quando ut sic se esse conjugatos aliam. *Quarta* est, quando parentes vel tutores non volunt Matrimonio collocare, ut parentum consumant. *Quinta* est, quando contrahentes sunt Magnates. *Quinta* est, quando non est timor impedimenti inter contrahentes. *Sexta* est; ob reverentiam, quia alter est nobilior, alter ditior, nobilior vel lenior.

Ita tenet Sotus 4. dist. 28. q. 1. a. 2. concl. 3. vers. *Ex his primis colligitur, ibi* Rursus in illis supra recensitis eventibus, quibus ratio admonet, ut Episcopus dispenset, si copia Episcopi haberi tunc non potest, nec potest, neque excommunicationis sententia incurritur contrahendo. Ad hæc, si Episcopus petita facultatem sine causa deegerit, profecto tunc contrahentes non peccabunt, neque excommunicationis vitæ subigantur. Hæc ille. Sed sine allegatione, sive ex iure, sive ex ratione, ipse asserendo probaverit, ego quoque probavero.

210. *Secunda*
Negotio itaque in omnibus istis casibus recensitis, si desit copia Episcopi, petita licentiam absque legitima causa deest, potest posse contrahi absque denuntiationibus, quia non in 4. 5. & 6. casu, in quibus debet esse Episcopo dispensare, ut patet antecedenti Conclusi. Fortè Sotus sentit, quod dispensationem esse debitam ex iustitia distributiva.

211. *Probatio*
Porro secundum Sanchez sup. cum 2. Quoties Episcopus tenetur dispensare, hoc grave periculum in mora expectandi denuntiationes, nec potest haberi copia Episcopi, ut dispenset, potest illis omittis contrahi Matrimonium; ut si malitiose impediatur, aliquid Matrimonium veli, vel contrahi

B O S
Sacramentum
Matrimonii

est in articulo mortis, expeditque ad legitimam prolem, vel ut in bono statu deccadat, Matrimonium. Hæc ille.

Et num. 29. sic ait: Idem dicendum est, quando in iisdem casibus, quibus tenetur Episcopus dispensare, absque legitima causa dispensationem denegat. Quia cum sit debita, injusteque negetur, perinde est, ac si concederetur. Ita Sanchez. Ergo ex suppositione, quod in illis sex casibus dispensatio sit debita, secundum Sanchez vera erit doctrina Soti & Aliorum, quos citat ipse sup. n. 26.

209. Sed nunquid vera doctrina Sanchii? Probatur 1. ex illis juris, in quibus dicitur, quod non licet, nisi in casibus legit. Sed nunquid vera doctrina Sanchii? Probatur 1. ex illis juris, in quibus dicitur, quod non licet, nisi in casibus legit. Sed nunquid vera doctrina Sanchii? Probatur 1. ex illis juris, in quibus dicitur, quod non licet, nisi in casibus legit.

Rectè quidem; nisi quod in nostra specie seu lege detur exceptio casus, quo fuerit probabilis suspicio, Matrimonium malitiosè impediri posse. Unde & sup. diximus, cum casum nosse comprehendere lege; ac subinde non esse necessariam dispensationem, quando de eo certò constat. Quantum ad alios casus, scitè dixit Pontius, exceptiones eorum non dari in ista lege, & ideo probationem illam minus esse sufficientem.

Quare (inquit Basilus sup. n. 8.) melior & unica ejus probatio desumenda est ex generali doctrina, quæ traditur in materia de Legibus, quando habeat locum Epikeia. In primis enim habet locum, quoties lex deficit aliquo modo contrariè; quam doctrinam indicat D. Tho. dum semper ponit exemplum in casibus, in quibus lex deficit contrariè: ut si redditio depositi sit ad nocendum innocenti, vel si observare præceptum non aperiendi portas civitatis noctu, sit in perniciem plurimum civium, quos hostes insequuntur.

212. Tertia probatio ex Pontio. Quando Epikeia habeat locum. D. Tho.

Et in 2. 2. q. 120. requirit casum, in quo legem observare sit nocivum, & subdit: In his ergo & similibus casibus malum est, sequi legem passivam. Ubi Cajetanus sic declarat rationem Epikeiæ; quia sequi verba legis, in quibus non oportet, vitiosum est.

Cajetanus.

Et eodem modo loquitur 1. 2. q. 96. a. 6. & 2. 2. q. 117. a. 3. ad 2. ubi generaliter ait: Si autem ex aliqua rationabili causa quis statutum non servet, præcipue in casu, in quo etiam si legislator adesset, non deberet esse servandum; & ubi transgressus non constituit peccatum mortale.

Et quamvis inter Thologos magni nominis dissentio sit; an reverà, ut lex deficiat contrariè, & habeat locum Epikeia, necessarium sit, ut tam observare sit malum & nocivum; dum Quidam negant, Alii affirmant; & licet hoc posterius mihi probabilius videatur; attamen in illis casibus, de quibus loquimur, non est ea dispensatio necessaria, cum reverà in illis deficiat lex contrariè; ita ut servare tunc legem denuntiationum, sit nocivum. Nam concurrunt duo præcepta; unum positivum Ecclesiasticum servandi denuntiationes, aliud alterius vitutis, charitatis, misericordiæ, salutis proximorum, quæ magis urgent & præponderant; atque adeo in eo casu iniquitas esset, denuntiationis tempus expectare, & ideo omnis illius legis obligatio cessat, etiam si sit recursus ad Superiorem.

213. An sit necessarium ut observatio legis sit mala? Pars affirmans videtur Pontio probabilior.

Cum enim Superior non possit id, quod iniquum est, præcipere; non est opus ad illum recurrere, ut ea lex servetur; imò neque licentiam petere, licet non obtineatur; nullo enim jure cogimur illam licentiam petere, neque ex natura rei est necessaria, proptet

proptet

210. Probatur 2. ex doctrina Abbatis cap. Relatanda pro. tum, n. 6. de Clericis non residentibus; ubi docet, quamvis, juxta illum textum, Clericus nequeat abesse absque Episcopi licentia à beneficio; si tamen tempus vel locus non patiantur petere licentiam, posse absque illa abesse, per leg. 1. ff. de Exercito. act. in fine principii, ibi: Nam interdum locus vel tempus non patitur plenius deliberandi consilium. Et 1. Tutor qui repertorium, ff. de Administ. tut. in principio ibi: Tutor qui repertorium non fecit, dolo malo fecisse videtur, nisi forte aliqua necessaria & justissima causa allegari possit, cur id factum non sit. Et paulò inferius: Nihil itaque gerere ante inventarium factum, eum oportet, nisi id, quod nec modicam dilationem expectare possit.

211. Sed hæc probatio (inquit Pontius lib. 5. c. 32. n. 7. in fine) non mihi videtur sufficiens: posset enim aliquis dicere, in ejusmodi casibus eam decisionem habere locum, quia lege ipsa exceptiones dantur, quod non ita in nostra specie constitutum est. Hæc ille.

Suarez.

propter rationem dictam, ut rectè docet Franciscus Suarez l. 6. de LL. c. 8. num. 1. Huculque Pontius.

214. Auctor patet sufficere, quod observatio sit nimis difficilis.

Cui lubens subscribo, eo excepto, quod mihi probabilis videatur, Epikeiam locum habere, etiam ubi observare legem non est malum. Sufficere quippe videtur, quod observatio ita difficilis sit, ut communiter superet fragilitatem humanam; sicut enim à principio non potest Legislator humanus præcipere actum, qui suâ difficultate humanam fragilitatem communiter superet; quippe finis legis est bonum commune, cui opponitur communis transgressio legis, quæ nata est indè sequi; sic itidem, dum jam positâ lege occurrit talis casus, in quo observatio legis est aded difficilis, ut communiter superet humanam fragilitatem, id est, in quo nata est sequi potius transgressio legis, quàm ejus observatio; in hoc, inquam, casu nequit Legislator obligare, tamen velle; quia potestas legislativa data est non in destructionem, & laqueum animarum, sed in ædificationem.

215. Quid sit Epikia, ex Aristotele.

Et hæc etiam est vera Epikia id est *Emendatio legis* (ut eam definit Aristoteles 5. Ethic. 10.) ex ea parte, quâ deficit propter universalem. Itaque universalitas verborum legis in causa est, quare oporteat hæc & nunc legem emendare: *Lex quidem omnis* (inquit Aristoteles ibidem) *universalis est: fieri autem non potest, ut de quibusdam universaliter rectè dicatur. In quibus igitur universaliter quidem dicere necesse est, fieri autem non potest, ut rectè dicatur, in iis lex id accipit, quod fit plerumque, non ignorans peccatum. Et est nihilominus recta. Peccatum enim non est in lege, nec in Legislatore, sed in ipsa rei natura. Continua namque rerum earum, quæ sub actionem cadunt, natura talis est. Cum igitur lex quidem universaliter loquitur, in his autem præter universale quidpiam accidit, tum rectè sese habet, ut eâ parte, quâ Legislator omisit atque peccavit, absolute locutus, emendetur defectus. Quod & ipse Legislator si adesset, hoc modo dixisset, & si scrivisset, jubentem legem tulisset. Hæc ille.*

216. Declaratur necessitas Epikia ex Sumario.

Quæ sic explicat Suarez sup. c. 6. n. 4. dicens; necessarium esse, ut lex humana definat obligare in particulari aliquo eventu, quia lex universaliter fertur, & fieri non potest, ut universalis dispositio legis humanæ in omnibus particularibus ita sit recta, quin aliquando deficiat; quia res humanæ, circa quas humanæ leges versantur, innumeris subsunt mutationibus, & casibus contingentibus, quos nec Legislator humanus semper prævidere potest: nec si posset, illos omnes posset convenienter in particulari excipere, quia infinitam confusionem & perplexitatem in legibus induceret, quod esset multò majus incommodum: ergo ne-

cessè est, ut lex humana, generaliter lata aliquibus casibus non obliget propter rationem rerum in eis contingentem.

Neque indè fit, ait Aristoteles, legem esse rectam, quia potius recta non est in talibus casibus obligare: & ad ejusmodi tunc sufficit, quod acceptum est, ut dicitur etiam in Legibus, l. 3. & seqq. Defectus ergo, ait Philosophus, non est in lege, neque in Legislatore, sed in natura, id est, in materia mutabili; nec potuit Legislator aut legem contingentem mutabilitatem explicare, propter rationem explicatam, idè ex natura rei in lege humana habetur illa conditio vel exceptio, licet explicetur distinctè, quia alias non esset iusta & rationalis. Ergo ex ipsa legis humanæ, considerata mutatione materię, in qua versatur, necessario, ut ejus obligatio, aliam particulari cesset, non per extrinsecam rationem, sed ex sola materię mutatione. Huculque Suarius.

Atque ex his patet jurem esse non esse reservatum ipsi Legislatore, ratio clara est; quia non solum Legislatorem cessum est judicare, an actus lege præscriptus hic & nunc sit licitus vel illicitus, utilis vel nocivus bono communi, possibile vel impossibile, seu nimium difficultis, cum hoc dependeat ex diversis circumstantiis, quas Legislator humanus non potest omnino semper cognoscere; adeoque minus profundum esset subditis, si ipsi non possent in illis circumstantiis judicare, an lex obliget, an non; maxime cum tales circumstantiæ possent occurrere, in quibus licet Principes vellet obligare, tamen non posset obligare ergo videtur ipsi illud judicium non esse reservatum, sed à quolibet satis prudenter fieri posse; siquidem potest derogatur auctoritate Principum, quæ natura rei, aut jure positivo hoc præceptum. Quotiescumque ergo taliter constat subdito, quod Legislator voluit aliquem casum comprehendere, et ubi legis sint generalia, licitum est contra illa operari, absque recurru ad ipsam.

Cum ergo constat impræsentiarum, & dentium noluisse comprehendere legem, & nuntiationum casum probabilis suspitione malitiosi impedimenti, quando constaret tali suspitione, potest quis contrahere matrimonium, non præmissis denuntiationibus, etiam sine recurru ad Ordinarium. Et idem est de aliis casibus, non expressè Tridentino, quando similiter constat, vel Tridentinum non potuisse illos comprehendere re suâ lege, aut certe noluisse. Sed quia non id constat, ideo solet fieri recurru ad Or-

dinarium, ut ipse sua auctoritate dispensando, suppleat defectum causae per se excusantis.

Sive ergo dispensatio debita sit, sive non, si revera causa per se non excuset, & Ordinarius neget dispensationem petitam, nequit petens contra legem operari, id est, contrahere sine denuntiatiombus, quidquid Sanchez supra dicit n. 29. cujus fundamentum apud me non valet quidquam.

Quæris, quod sit illud? Quia cum sit debita, injustè que negetur, perindè est, ac si concederetur. Quod in multis casibus fallit, scilicet in omnibus illis, in quibus jure positivo non statuitur: Alioquin approbatio Confessarii, injustè negata, censeretur concessa; potestas absolvendi a reservatis, injustè negata, censeretur concessa; item licentia loquendi de auditis in Confessione, injustè negata, censeretur concessa; beneficium aut officium injustè negatum, censeretur concessum, & sic de cæteris, quæ omnia, an Sanchez admitteret, nescio; ego saltem non ausim admittere; & idè etiam dico, dispensationem injustè negatam, minimè centeri concessam, cum id nullo jure statuatur; ac proindè manet vinculum legis, nisi talis sit causa, quæ secundùm dictamen Episcopii per se tollat obligationem.

Porrò non omnem causam, quæ obligat Superiorem ad dispensandum, per se esse sufficientem ad eximendum ab obligatione, vel indè patet; quòd alioquin non esset opus dispensatione. Esse autem quandoque necessariam dispensationem, etiam ubi Ordinarius tenetur dispensare, videtur docere Sanchez ead. disp. ubi n. 12. quærit; an si, existente causâ justâ ad dispensandum in denuntiatiombus, nolit Prælati dispensare, possit appellari ad Superiorem. Respondet porrò n. 20. Prima Conclusio sit; quando jus ex aliqua causa præcipit dispensationem, tunc si nolit iudex dispensare, potest appellari quoad effectum devolutivum & suspensivum, quia ille, cum quo dispensandum est, actionem habet ex præcepto legis, ut secum dispensetur.

Et n. 21. Secunda, inquit, Conclusio: id non præcipit jus, sed conscientie Ordinarii relinquit, an expediat dispensare: tunc si talis ad sit causa, ut teneatur dispensare, juxta tradita n. 6. placet tertius modus conciliandi Glosas, propositus n. 16. ut non admittatur appellatio, quoad effectum suspensivum; non enim iudex tenetur illi deferre: quia non habet aliquam actionem, petens dispensationem, cum nullo jure præcipiatur dispensatio: at habebit appellatio effectum devolutivum: quia devolvetur causa ad Superiorem, qui ex officio potest compellere inferiorem, ut dispenset,

sicut contingit in obligatione naturali, in qua licet non detur actio civilis: at potest invocari officium iudicis, ut compellat. Hæc ille.

Sed quid opus est appellare, si (ut vult idè Auctor ead. disp. n. 29.) dum est debita dispensatio, injustè que negatur, perindè est, ac si concederetur? Nunquid appellari potest ad Superiorem, quando dispensatio expressè conceditur? Struata est hujusmodi appellatio. Igitur vel non potest appellari, quando dispensatio injustè negatur; vel certè dum injustè negatur, non est perindè, ac si concederetur.

Hinc rectè Pontius supra, n. 10. In primis, inquit, certum est, quando Episcopus tenetur concedere dispensationem, injustè denegat; & in eo casu ab ejus injustitia appellari posse ad Superiorem, dicit Tho. Sanchez disp. 10. q. 2. At in eo casu nullâ appellatione opus est, cum possint contrahentes etiam sine Episcopi consensu contrahere. Ita Basiliius.

Quod ego intelligo; quando alioqui causa, propter quam tenetur dispensare, talis est, ut per se sufficiat absque dispensatione. An autem nequeat dari causa, per se insufficientis, propter quam tamen teneatur Ordinarius dispensare, hoc est, quod quæritur, & videtur ab hoc Auctore negari.

A quo peto ego: Episcopus tenetur dispensare, imò potest dispensare in lege, quæ non est? Nonne dispensatio est relaxatio juris in casu particulari? Et quomodò potest relaxari jus, quod non existit? Si ergo in casibus, in quibus tenetur Episcopus dispensare, lex deficit contrariè, & cessat obligatio sive Episcopus dispenset, sive non, quomodò Episcopus tenetur in istis casibus dispensare, cum non possit dispensare? Nam antequam dispenset, jam cessavit obligatio legis, independentè à dispensatione.

Ut ergo in rigore hæc locutio sit vera: Episcopus tenetur in his casibus dispensare, oportet sint tales casus, in quibus lex non deficit contrariè; ratio tamen dispensandi hujusmodi est, ut Episcopus ex officio suo propter eam teneatur dispensare, sive tollere obligationem legis, alioquin permanuram. Et in istis casibus dico, non cessare obligationem legis, per hoc præcisè, quòd non possit commodè adiri Ordinarius, aut quòd Ordinarius injustè neget dispensationem.

Et tunc quæritur, uti etiam, quando dispensatio omninò est indebita, quæritur, inquam; an si Ordinarius neget dispensationem, possit appellari ad Superiorem. Cum enim Trid. dispensationem hanc relinquat prudentiæ & iudicio Ordinarii, non videtur habere locum appellatio, arg. cap. Statutum, de Referiptis in 6. §. Assessorum autem, sa.

G g g g g

222. Arguitur quod non in doctrina Sanchez;

223. Idque expressè docet Pontius.

In quo casu ejus doctrina sit vera.

224. Non potest dispensari in lege, quæ non est.

225. Non videtur hic habere locum appellatio, arg. c. xi. de Referiptis in 6. junctâ Glosatum, de Referiptis in 6. §. Assessorum autem, sa.

ut quandoque faciunt aliqui fraudulenter, nisi eo indigeat, quod conscientie relinquatur ejusdem, sibi nequaquam adjungat: alioquin de suo proprio providere teneatur eidem.

Ubi Glossa verb. Relinquatur, sic ait: Per hoc verbum credo, quod pars non possit referre questionem judici delegato, scilicet dicendo, quod assessore non eget. Cum enim hoc conscientia relinquatur ipsius; ergo solus Deus hic, & nullus alius est iudex vel cognitor.

226. **Oppositum argumentum:** Clem. 1. de Jure Patronatus ait Pontifex: *Præcipimus autem Diocesis eiusdem, sub ipsius obtestatione divini iudicii, ipsorumque conscientias onerari, quod moderationem portionis ipsius debite faciant, nec odio vel favore, vel aliis in pluri vel minori circa illa scienter excedant.*

Ubi Glossa verb. Oneramus, inquit: Per hanc litteram, & ea quæ nos de Rescript. Statutum, §. Assessorem, lib. 6. videtur, quod per Patronos vel Presbyteros non possit Episcopo questio referri: & quod si appellarent patroni, dicentes, quod excessit, vel Presbyter dicens, quod portio non sufficit, Episcopus non deferret; fateor tamen, quod Superior, ad quem appellatum est, emendaret quod male factum esset, sup. de Appel. Pastoralis, in prim. Idem puto, cum ante lapsus termini est contentio inter Patronos, qui dicunt portionem antiquam, vel auctam per ipsos sufficere, & Episcopum hoc negantem.

Addi possent Gloss. in cap. Super his, de Accusat. ubi verb. Arbitrium, sic scribit: Hoc generale est, quod, ubi certa poena expressa non est in jure, arbitrio iudicis relinquitur, sup. de Offic. deleg. De causis, ff. de Jure delib. l. 1. in fine. Et à tali poena imposta potest appellari: secus à poena expressa in jure. ff. de verb. signif. l. antepenult.

227. **Varii modi conciliandi dictas Glossas ex Felino.** **Primus.** Has Glossas, præsertim duas priores, variis modis DD. conciliare conantur, quos refert Felinus in cap. Significasti, l. de Homicidio, n. 4. ibi. Etiam dicit ipse (Anton. intelligit) primam procedere per viam officii Superioris, misericorditer implorati. Idem sentit Baldus in leg. 2. circa finem, C. de Senr. ex brevic. recit. Aliter concordat Bald. in l. 1. in 2. col. C. de Reb. credi. ut prima Glossa procedat in his, quæ sunt parvi præjudicii; secunda in his, quæ sunt magni. Et hanc concordiam approbat Roma. in Rub. ff. de Arb. in 2. col.

228. **Tertius.** Aliter etiam concordat Dom. Mar. in c. Super his, in ult. col. de Accus. scilicet, quod prima procedat quantum ad hunc effectum, ut judicans non teneatur deferre appellationi, nec appellatio liget ejus manus, sed non excluditur gravatus; aded quod per Superiorem possit judicanti inhiberi, & sententia retractari. Allegat Dom. de Rot. decif. 44. quam non reperio. Sed in terminis

vide Imol. ita concordantem in cap. 1. 13. colum. sup. de Conflit.

Pro quo facit optimè Glossa in verb. Illud torio, in cap. Romana, in §. Si autem, de de pell. in 6. quam singulariter not. Dom. & Dom. Abbas in cap. Pastoralis, in pro sup. de Appel. & retuli in cap. Ad dandam, sup. de Hæret. in q. Urum in casu hæresis appelletur? Nam ita stant, ut unus appellare non possit, nec teneatur dux deferre; & tamen Superior simpliciter aditus possit inhibere & cognoscere, dictis locis. Et hanc concordiam posteriori. Hactenus Felinus. Quæ etiam concordia satis colligitur ex ipsa Glossa in Oneramus, ibi: Episcopus non deferret; Superior, ad quem appellatum est, emendaret.

Igitur ad propositum nostrum, si dispensatio debita est, & sic debita, ut, ut Ordinarius, obligatio legis cesset, tunc superius dixi, non est opus appellatione, ut possint contrahentes etiam sine appellatione Episcopi contrahere. Sin autem sit debita est, ut Episcopo non dispensatio obveniat obligatio, tunc appellatio procedat quoad effectum suspensivum, ut quoad effectum devolutivum; quia devolutiva causa ad Superiorem, qui ex officio potest compellere inferiorem, ut dispenset; tunc tenetur compellere; vel ipse dispenset; quia ut Superior tenetur inferiorem errorum corrigere.

Quid ergo, si dispensatio debita non sit sed gratuita? Non est locus appellationi, cum injustitiam autem admittit, nec gravet; ut docet Felinus cap. Super his, de Accus. n. 12. ibi. Quibus limitat istam regulam, nisi lex permittat iudici facultatem dispensandi; quia non appellatur, si non lit dispensare, secundum Baldum in l. Cumque, in 12. colum. C. de Servit. Unde si statutum imponit poenam mortis & iudex videt, quod propter poenam est periculum mortis, & non potest dispensare, non poterit appellari. Baldum ibi. Hæc ille.

Potest tamen in hoc casu officium Superioris implorari, ut ex officio & misericordia dispenset, aut faciat ut inferior dispense; quia quod pars petit, debitum non est, sed iudex ex officio efficere potest, ut concedatur. Ita Sanchez sup. n. 24.

Audiamus quoque de hac re Averdam 7. sect. 2. §. Quod: Si existente (inquis) in ista causa nolit Prælati dispensare (in denuntiationibus) tunc possent sanè subditi concurrere ad majorem alium Prælatum, ut ad Episcopum ad Archiepiscopum & Legatum, si hoc dicatur per viam appellationis, sive per modum simplicis supplicationis. In quo non oportet distinguere effectum dispensationis

IBIDEM
Sacramentum
patris

vum, ac devolutivum appellationis, dicendo appellationem valere tantum quoad effectum devolutivum, non vero suspensivum. Nam cum gravamen factum à minori Prælato, non consistat in aliquo positivo, sed purè in negativo, quia noluit dispensare; jam is, qui appellat, non intendit beneficium suspensionis sententiæ, sed solum devolutionem concedat, dum interim minor Prælati non suspendit, sed exequitur suam sententiam, non concedendo dispensationem. Major autem Prælati, ad quem appellatur, potest, aut etiam pro urgentia causæ debet, vel jubere minori Prælato, ut eam dispensationem per se concedat, vel per se immediate dispensare. Hæc ille. Quæ coincidunt cum antedictis, quamvis fortè sit aliqua discrepantia quoad voces.

Restat ultima pars Conclusionis, quam docet Sanchez lib. 3. disputat. 7. n. 7. v. g. in eunt Matrimonium Cordubensis & Granatenfis, sicut potest alteruter Prælati ratione connexionis, utrumque copulare Matrimonio; ita eo ipso, quod dispensat cum suo subdito, ut absque denuntiationibus ineat Matrimonium, censetur consequenter dispensare cum alio: cum denuntiationes hæc, & dispensatio illa ordinentur ad Matrimonium, quod individuum est, consistens ex duplici extremo. Hæc ille, nullum citans pro se Auctorem, quod miror, nisi fortè putaverit rem esse omnino certam, cui à nemine contradici possit.

Sed, meo iudicio, res hæc non caret difficultate, quam bene proponit Pontius lib. 5. c. 31. n. 9. dicens: Sæpè potest contingere, ut impedimentum, quod in una diocesi notum non est, sit notum in alia; & ita ex dispensatione denuntiationum in una diocesi, non sequitur, per connexionem & colligationem aliquam, dispensatio in alia. In quo est valde diversa ratio in Matrimonio & denuntiationibus. Nam in Matrimonio, cum sit necessariò vinculum duorum, necessariò etiam fit, ut qui unum conjugere potest, possit & alium, est enim mutua conjunctio. At in denuntiationibus non est ita necessaria colligatio & connexio, ut satis constat. Hæc ille.

Propter quæ dicit se dubitare de veritate sententiæ Sanchez. Et meritò; quippe uterque Parochus habet jus denuntiandi in sua Parochia, imò teneri denuntiare, & potest in una Parochia fieri denuntiatio, tametsi non fiat in altera. Ergo uno Ordinario dispensante, non solvitur à lege, nisi unus Parochus, subditus scilicet illius Ordinarii, qui dispensat; siquidem dispensatio est actus jurisdictionis, qui non potest exerceri nisi in subditum; jam autem Parochus alterius diocesis nullatenus est subditus illius Ordinarii, qui dispensavit; ergo ipse per illam dispensationem non solvitur à lege denuntiandi contrahentes in sua Parochia.

Hinc Bonacina hic q. 2. puncto 6. n. 7. restringendam putat sententiam Sanchez ad Episcopum, in cujus diocesi celebrandum est Matrimonium; ita ut Episcopus, in cujus diocesi non est celebrandum Matrimonium, possit tantummodo dispensare cum sibi subdito.

Ratio, inquit est; tum, quia Episcopus, in cujus diocesi non est celebrandum Matrimonium, nullam habet jurisdictionem directam aut indirectam erga subditum alterius Episcopi, in cujus diocesi celebrandum est Matrimonium; tum, quia intantum potest dispensare in denuntiationibus cum utroque contrahente, in quantum ipse debet assistere Matrimonio sui subditi, aut in quantum alter, ab ipso delegatus, aut ei subditus debet assistere; cum autem in proposito casu ipse non assistat, nec alter ab ipso delegatus, aut ei subditus assistere debeat, ut suppono, sequitur Episcopum, in cujus diocesi non est celebrandum Matrimonium, non posse cum utroque contrahente in denuntiationibus dispensare: tum, quia alioquin facillè confunderentur jurisdictiones Episcoporum. Hæc ille.

Et eandem restrictionem indicat Gutierrez de Matr. c. 56. n. 10. in fine ibi: Ordinarius præterea alterius contrahentis, potest cum utroque dispensare in denuntiationibus, sicut potest alter Prælati ratione connexionis utrumque copulare Matrimonio. Quod præmaximè procedit in Prælato illius in cujus Parochia celebratur Matrimonium, & quamvis idem posset alter Prælati, nihilominus tamen, si ille nollet stare hujusmodi remissioni, non fineret Matrimonium sine denuntiationibus celebrari. Ita hic Auctor.

His tamen non obstantibus, Dicastillo disp. 3. n. 257. sequitur sententiam Sanchez sine aliqua limitatione; uti etiam Coninck disp. 27. dub. 6. n. 54. & Alii, quos citat ibi Dicastillo, qui putat præcipuam rationem desumi ex ipso Tridentino, Decreto sæpè citato, ubi id totum relinquit prudentiæ & iudicio Ordinarii. Cui, inquit, Decreto satisfiit, etiam si hoc iudicium & prudentiam interponat alterutrius contrahentis Ordinarius tantum.

Accedit: quod alter contrahens, ratione connexionis Matrimonii, est subditus etiam Ordinarii alterius. Causa enim Matrimonialis ratione duplicis extremi conjuncti, est indivisibilis; specialibus verò difficultatibus alterius diocesis, facillè potest occurrere per Ordinarium dispensantem, præmittendo

G g g g g 2 dili.

235. Bonacina restringit sententiam Sanchez ad Episcopum in cujus diocesi celebratur.

236. Eandem restrictionem indicat Gutierrez.

237. Dicastillo & Coninck sequuntur sententiam Sanchez. Prima probatio Dicast.

Secunda.

232. Pontius...

233. Pontius...

234. Pontius...

diligentiam, quam dicitur prudentia. Hæc ille.

238.
Obiectio.

Sed contra: etiam satisfit Decreto Concilii, si in una tantum Parochia fiant denuntiationes; nihil enim aliud requirit, quam ut fiant à proprio contrahentium Parocho; qui autem est proprius respectu unius, etiam est proprius respectu alterius, ut patet in assistentia, ubi ratione connexionis Matrimonii, alter contrahens est subditus Parochi alterius. Causa enim Matrimonii, ratione duplicis extremi conjuncti, est indivisibilis; specialibus verò difficultatibus alterius diœcesis facile potest occurrere per hunc Parochum præmittendo diligentiam, quam dicitur prudentia. Et tamen communis sententia docet, denuntiationes debere fieri in utraque Parochia vel diœcesi, si sponsi sint ex diversis diœcesibus.

Solvitur.

Respondeo: ex nudis verbis Tridentini non convincitur hæc doctrina; sed ex verbis Tridentini, juncta Declaratione Cardinalium & Rit. Romano ac communi praxi. Jam autem in casu proposito, neque invenitur aliqua Declaratio Card. quæ requirat dispensationem utriusque Ordinarii, neque in Rit. Romano ea præscribitur; & puto, quòd in praxi non observetur, sed potius oppositum.

239.
Respons. ad fundamentum Bonacinae, ex Dicastillo.

Porro ad fundamentum Bonacinae, respondet Dicastillo supra n. 260. negando, illum qualem qualem modum jurisdictionis, non posse indirectè se extendere erga subditum alterius, eo ipso quòd debet cum suo subdito contrahere; cum Tridentinum absolutè Ordinarii prudentiæ & judicio reliquerit, & hic verè sit Ordinarius pro tali Matrimonio celebrando, & causa sit unica, indivisibiliter concernens duo extrema.

Negandum præterea est; ideò solum posse dispensare in tali Matrimonio, quia ipse vel delegatus aut subditus ipsius debebat assistere; quàmvis enim non assistat, nec teneatur, vel nolit assistere, satis est, quòd possit assistere tanquam Ordinarius, ut eo ipso habeat potestatem dispensandi, quam Concilium Ordinario commisit.

240.
Occurritur objectioni.

Neque hoc modo confunduntur jurisdictiones, ut Bonacina contendit, sed alteruter Ordinarius potest, vel etiam uterque simul, si velit, vel alterutro negante, sufficere alter, in quo nullum est inconveniens; sæpè enim sunt plures, qui unam & eandem dispensationem possint dare modo prædicto. Hactenus Dicastillo.

Itaque hic non est major confusio jurisdictionum, quàm dum Ordinarius aut Parochus unius tantum contrahentium, assistit Matrimonio in Parochia alterius; neque majus inconveniens provenit ex illa dispensatione, quàm ex hac assistentia.

Interim fateor, non esse omnimodam puritatem inter Matrimonium & denuntiationes; quia utrique Parocho non præcipitur, ut assistat, sicuti utrique Parocho præcipitur ut denuntiet; & certum est, unam denuntiationem non sufficere formaliter fore connexam alteri, sicuti una persona alteri per Matrimonium contrahitur; nam impossibile est, ut contrahatur Matrimonium, nisi inter duos; possit tamen esse, ut hic omittatur denuntiationem ex dispensatione Ordinarii, & non ibi.

Fateor, inquam, rem sic se habere, & de nostra nostram Conclus. non esse adeo certam quàmvis probabilior appareat; tum ex verbis Tridentini, in quibus non requiritur, si dispensatio Ordinarii, non autem Ordinarii: tum, quòd causa dispensationis superius allegata, indivisibiliter concernit utrumque contrahentem, ut patet contrahentium; tum, quòd nullus Auctoritas præcedere potui, absolute docet, dispensationem utriusque Ordinarii, quàmvis Pontius dubitet; & itaque nostram doctrinam ad Ordinarii, in quo contrahitur, Consultandi omnino de praxi, & ea sequenda, quia est optima, legum interpretes.

Nec obstat; quod supra dicitur, Concilium non solum contrahentium, sed etiam Parochis præcipere denuntiationes; possit autem fieri, ut Parochus, celebrans Matrimonium, non sit subditus Ordinarii dispensantis: non obstat, inquam, quippe nisi esset obligatio contrahentium, neque etiam est obligatio Parochi; nam tota ratio obligationis five legis denuntiationum, tenet ex parte contrahentium; neque Parochus solet petere dispensationem in denuntiationibus, sed ipsi contrahentes; vis autem dispensatione, Parochus, sine alio recurrendum Ordinarius, potest Matrimonium celebrare, & solet celebrare; ita ut obligatio videatur tantum esse accessoria dispensationem contrahentium; ex qua parte sumitur ratio dispensandi, in parte ex dictis; non autem ex parte Parochi. Jam verò juxta Reg. 42. de Reg. jur. in l. Accessorium naturam sequi contrahentium. Quo proinde posito vel infirmo, eodem accessorium ponitur vel infirmum.

Itaque dispensante Ordinario cum aliquo in denuntiationibus (five sit subditus ipsius, five habitacionis, five ratione solius Matrimonii, cum subdito habitacionis contrahentium) hoc ipso infirmatur obligatio Parochi, quam antecederet habebat denuntiationem Matrimonium sui subditi. Ratio est; quia jam subditus suus potest contrahere sine denuntiationibus; sic tamen, ut denuntiationes ante Matrimonii consummationem

fiant, ut edissero Concluf. fequenti, quæ talis est:

CONCLUSIO VIII.

Denuntiationes omiffæ ante contractum Matrimonii, præmittendæ sunt ejus consummationi, nisi Ordinarius planè relinquendas judicet.

men postea reus erit culpæ, re suâ utendo, si per contractum dominium acquirerit. Ergo similiter in casu præfenti; estò contrahentes deliquerint omittendo denuntiationes, tamen cùm Matrimonium supponatur validum, & per consequens dominium acquisitum, non erunt postea culpæ obnoxii, re suâ, id est, corpore alterius utendo.

Sed contrà 1. in contractu civili non est talis prohibitio usûs rei, per contractum acquisitæ, sicut est in Matrimonio. Secundo: in contractu civili non est periculum peccati in tali usu, sicut in Matrimonio usu ante denuntiationes est periculum fornicationis.

Si dixeris: nullum hîc est periculum fornicationis; quia supponitur, utentes moraliter esse certos, nullum subesse impedimentum, adedque cessat ratio legis.

Respondetur: estò cessaret ratio, cessare in casu speciali solum negativè, quod sufficiens non est, ut lex deobliget: at reverà non cessat, quia facilius & melius deteguntur impedimenta timore præcepti, & magis publicato Matrimonio. Aliàs similis ratio concluderet, eâ diligentia præmissâ, sive existente eâ certitudine, non esse mortale, celebrare Matrimonium omiffis omnibus denuntiationibus absque legitima dispensatione, cùm idem sit finis; nimirum, ut facilius detegantur impedimenta.

Objiciunt præterea Adversarii: olim similiter prohibitus erat usus Matrimonii clandestini, & tamen multi affirmabant, non esse mortale, quando conjuges brevi tempore vellent sic manere, animo postea Matrimonium publicandi: ergo similiter modò, usus Matrimonii, antequam fiant denuntiationes, non erit peccatum mortale, quando brevi faciendæ sunt & publicandum Matrimonium.

Respondetur: antiquitus non fuisse præceptum præmittendi denuntiationes consummationi, quando contractui præmissæ non erant; sed non publicare fuisse mortale; quia aliàs commodè non poterat educari proles, Matrimonio parentum non constanti Ecclesiæ, & fuisset scandalum generatum ex simultanea habitatione, quæ omnia cessabant, cùm brevi publicandum erat: nunc autem est tale præceptum, nec cessat inconveniens, fornicationisque periculum, propter quod evitandum hæc lex condita fuit.

Periculum, inquam, non aliquod particulare in hoc vel illo casu; quia ad hoc evitandum satè obligabat lex naturalis servandi castitatem; contra quam peccant, qui utuntur Matrimonio contracto, quando non sunt moraliter certi, nullum sub-

Congruè.

248. Evasio.

Præcluditur.

249. Objectio Adversariorum.

Diluitur.

250. Quod sit illud periculum fornicationis, ob quod evitandum præcipitur.

G g g g g 3

245. Concilium Tridentinum in Conc. Trid.

In Belgio denuntiationes omiffæ ante contractum, non sunt ante consummationem, ex Syno.

246. An sit mortale eas omittere, nisi solent præmitti.

Probat, quia eodem præcepto prohibetur consummatio ante denuntiationes, quo prohibetur contractus; sed contrahentes, etiam dum moraliter certi sunt, nullum subesse impedimentum, peccant mortaliter; ergo etiam consummantes, cùm idem præceptum violetur in materia gravi: quia sicut prohibetur Matrimonium, ut evitetur copula fornicaria, si fortè subfit impedimentum; sic itidem prohibetur consummatio ad eundem finem, & sub eisdem pœnis. Ergo si contrahere Matrimonium sit peccatum mortale, etiam consummare erit peccatum mortale. Quæ enim ratio disparitatis?

247. Respondent Adversarii: quàmvis in contractu civili deliquerit quis, omittens solemnitates, lege præscriptas; minimè ta-